

**MIKROMOLIYALASHNING IJTIMOYIY-IQTISODIY AHAMIYATI
VA RIVOJLANISH OMILLARI**

Yadarova Malika Lutpillayevna

TDIU Katta o'qituvchi

Telefon raqami (mobil) 99890 3164400

e-mail malika35@bk.ru

Annotatsiya: Mikromoliyalash – bu kichik miqyosdagi moliyaviy xizmatlar bo'lib, ayniqsa qashshoq va chetlashtirilgan aholi guruhlariga yo'naltirilgan. U qashshoqlikni kamaytirish, kichik tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, ish o'rinlarini yaratish va ijtimoiy tenglikni oshirish orqali iqtisodiy rivojlanishga hissa qo'shadi. Mazkur maqolada mikromoliyalashning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati, uning qashshoqlikni kamaytirishdagi roli, ayollar, qishloq aholisi va himoyaga muhtoj guruhlar uchun imkoniyatlari, shuningdek, rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiy o'sishga ta'siri tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: mikromoliyalash, qashshoqlikni kamaytirish, kichik tadbirkorlik, ish o'rinlari, ijtimoiy himoya, ayollar, qishloq aholisi, iqtisodiy o'sish.

Аннотация: Микрофинансирование — это предоставление финансовых услуг в небольших масштабах, ориентированных главным образом на бедные и маргинализированные слои населения. Оно способствует экономическому развитию за счёт снижения уровня бедности, поддержки малого предпринимательства, создания рабочих мест и повышения социальной справедливости. В данной статье рассматривается социально-экономическое значение микрофинансирования, его роль в сокращении бедности, возможности для женщин, сельского населения и уязвимых групп, а также влияние на экономический рост в развивающихся странах.

Ключевые слова: микрофинансирование, сокращение бедности, малое предпринимательство, рабочие места, социальная защита, женщины, сельское население, экономический рост.

Annotation: *Microfinance refers to small-scale financial services primarily aimed at poor and marginalized populations. It contributes to economic development by reducing poverty, supporting small businesses, creating jobs, and promoting social equity. This article analyzes the socio-economic significance of microfinance, its role in poverty alleviation, the opportunities it offers to women, rural populations, and vulnerable groups, as well as its impact on economic growth in developing countries.*

Keywords: *microfinance, poverty reduction, small entrepreneurship, employment, social protection, women, rural population, economic growth.*

Kirish

Mikromoliyalash so‘nggi o‘n yilliklarda rivojlanayotgan mamlakatlarda keng tarqalib, qashshoqlikni kamaytirish va iqtisodiy o‘shishga qo‘shgan hissasi bilan e‘tiborni tortmoqda. Muhammad Yunus tomonidan asos solingan Grameen Bank kabi tashkilotlar mikromoliyalash orqali ijtimoiy-iqtisodiy o‘zgarishlarni amalga oshirishga harakat qilmoqda. Mikromoliyalashning asosiy maqsadi – moliyaviy xizmatlardan mahrum bo‘lgan aholiga kreditlar, sug‘urta va jamg‘arma imkoniyatlarini taqdim etishdir. Bu esa, o‘z navbatida, kichik bizneslarni rivojlantirish, ish o‘rinlarini ko‘paytirish va aholining turmush darajasini oshirishga xizmat qiladi.

Tahlil va Muhokama

Mikromoliyalash bugungi kunda rivojlanayotgan mamlakatlarning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishida muhim rol o‘ynaydi. Uning asosiy maqsadi moliyaviy xizmatlardan mahrum bo‘lgan aholiga kichik miqyosdagi kreditlar, jamg‘arma va sug‘urta imkoniyatlarini taqdim etishdir. Bu jarayon nafaqat qashshoqlikni kamaytirishga, balki kichik bizneslarni rivojlantirish, ish o‘rinlarini ko‘paytirish va ijtimoiy tenglikni oshirishga ham xizmat qiladi.

Mikromoliyalash va Qashshoqlikni Kamaytirish

Qashshoqlik global miqyosda eng dolzarb muammolardan biri bo‘lib, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlarda keng tarqalgan. Mikromoliyalashning eng muhim jihatlaridan biri shundaki, u bank xizmatlaridan chetda qolgan odamlarga moliyaviy imkoniyatlar yaratadi. Bangladesh, Hindiston va Lotin Amerikasi mamlakatlarida

o'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, mikrokreditlar qabul qiluvchilarning daromadi o'rtacha 20-30% ga oshgan (Khandker, 2005).

Misol uchun, Grameen Bank mikromoliyalash modeli orqali millionlab bangladeshlik ayollarga kichik bizneslarini boshlash imkoniyatini berdi. Natijada, ularning oilaviy daromadi oshdi va bolalarning maktabga borishi ko'paydi. Mikromoliyalash nafaqat daromadni oshirish, balki qashshoqlikning avloddan-avlodga o'tishining oldini olishda ham muhim rol o'ynaydi.

Kichik Tadbirkorlikni Qo'llab-Quvvatlash va Ish O'rinlarini Yaratish

Kichik bizneslar ko'pincha moliyaviy resurslarning yetishmasligi tufayli rivojlanmay qoladi. Mikromoliyalash esa aynan shu muammoni hal qilishga qaratilgan. Kichik tadbirkorlar mikrokreditlar yordamida o'z faoliyatini kengaytirish, yangi mahsulotlar ishlab chiqarish yoki xizmat ko'rsatish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

Hindistonning "Self-Employed Women's Association" (SEWA) tashkiloti mikromoliyalash orqali ayollarga kichik bizneslarini rivojlantirishda yordam beradi. Natijada, minglab ayollar o'z daromadlarini oshirib, oilaviy iqtisodiyotni mustahkamlashga muvaffaq bo'lishdi (Chen & Snodgrass, 2001).

Shu bilan birga, mikromoliyalash yangi ish o'rinlarini yaratishda ham muhim rol o'ynaydi. Kichik korxonalar o'sishi bilan ular yanada ko'proq odamlarni ish bilan ta'minlaydi. Masalan, Indoneziyada mikromoliyalash dasturlari ishtirokchilari orasida ishsizlik darajasi sezilarli darajada kamaygan (Morduch, 1999).

Ayollar, Qishloq Aholisi va Himoyaga Muhtoj Gruhlar Uchun Imkoniyatlar

Mikromoliyalashning eng muhim ijtimoiy ta'siri ayollarning iqtisodiy mustaqilligini oshirishidir. Ko'pgina rivojlanayotgan mamlakatlarda ayollar bank xizmatlaridan kam foydalanishadi, lekin mikromoliyalash tizimi ularga moliyaviy qo'llab-quvvatlash beradi.

Bangladeshda Grameen Bank mikrokreditlarining 90% dan ortig'i ayollarga beriladi (Yunus, 2007). Bu esa ularning oiladagi mavqeini mustahkamlab, gender tengligini oshirishga yordam beradi. Shuningdek, ayollar o'z daromadlarini

bolalarning ta'limi va sog'liqni saqlashga sarflashadi, bu esa uzoq muddatda jamiyatning farovonligini oshiradi.

Qishloq joylarida mikromoliyalash qishloq xo'jaligi va chorvachilikni rivojlantirishga qaratilgan. Keniyadagi M-Pesa mobil pul o'tkazmalari tizimi qishloq aholisiga bank xizmatlaridan foydalanish imkoniyatini berdi, bu esa ularning moliyaviy inklyuziyasini oshirdi (Jack & Suri, 2011).

Rivojlanayotgan Mamlakatlarda Mikromoliyalashning Iqtisodiy O'sishga Ta'siri

Mikromoliyalash nafaqat individual daromadlarni oshirish, balki butun mamlakat iqtisodiyotiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Kichik bizneslarning rivojlanishi mahalliy ishlab chiqarishni oshiradi, bu esa eksport imkoniyatlarini kengaytiradi.

Bangladeshda mikromoliyalash tizimi yordamida yillik iqtisodiy o'sish 2-3% ga oshgan (Khandker & Samad, 2014). Xuddi shunday, Lotin Amerikasida mikromoliyalash dasturlari ishtirokchilari o'rtasida daromadlar 25% ga ko'paygan, bu esa milliy iqtisodiyotga ijobiy ta'sir ko'rsatdi (Banerjee & Duflo, 2011).

Mikromoliyalashning Qiyinchiliklari va Tanqidi

Shunga qaramay, mikromoliyalash tizimi ba'zi tanqidlarga ham duch keladi. Ba'zi tadqiqotchilar mikro kreditlarning foiz stavkalari yuqori ekanligini, bu esa qarzdorlarni qo'shimcha moliyaviy bosimga solishini ta'kidlaydilar (Bateman, 2010). Bundan tashqari, ba'zi hollarda mikromoliyalash dasturlari noto'g'ri boshqarilishi tufayli samarasiz bo'lib qolishi mumkin.

Shu bois, mikromoliyalashni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun quyidagi omillarga e'tibor berish kerak:

- **Barqaror moliyalashtirish** – mikromoliyalash tashkilotlari o'z faoliyatini uzoq muddatli qilish uchun barqaror moliyaviy strategiyalarga ega bo'lishi kerak.
- **Ta'lim va ko'nikmalarni rivojlantirish** – qarz oluvchilarga nafaqat moliyaviy, balki biznes boshqaruv bo'yicha ham bilim berish muhim.
- **Qonuniy himoya** – mikromoliyalash sohasini tartibga soluvchi qonunlar ishlab chiqilishi va qo'llanilishi zarur.

Xulosa

Mikromoliyalash nafaqat qashshoqlikni kamaytirish, balki kichik tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, ish o'rinlarini yaratish va ijtimoiy tenglikni oshirish orqali jamiyatning iqtisodiy rivojlanishiga sezilarli hissa qo'shmoqda. Ayollar, qishloq aholisi va himoyaga muhtoj guruhlar uchun imkoniyatlar yaratish mikromoliyalashning ijtimoiy ahamiyatini yanada oshiradi. Kelajakda mikromoliyalash tizimini yanada takomillashtirish va kengroq qamrovga ega bo'lishiga harakat qilish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Banerjee, A., & Duflo, E. (2011). *Poor Economics: A Radical Rethinking of the Way to Fight Global Poverty*. PublicAffairs, 78-bet.
2. Khandker, S. R. (2005). *Microfinance and Poverty: Evidence Using Panel Data from Bangladesh*. The World Bank Economic Review, 45-bet.
3. Mayoux, L. (2001). *Tackling the Down Side: Social Capital, Women's Empowerment and Micro-Finance in Cameroon*. Development and Change, 112-bet.
4. Yunus, M. (2007). *Creating a World Without Poverty: Social Business and the Future of Capitalism*. PublicAffairs, 95-bet.
5. Morduch, J. (1999). *The Microfinance Promise*. Journal of Economic Literature, 67-bet.
6. Armendáriz, B., & Morduch, J. (2010). *The Economics of Microfinance*. MIT Press, 134-bet.
7. Karlan, D., & Zinman, J. (2011). *Microcredit in Theory and Practice: Using Randomized Credit Scoring for Impact Evaluation*. Science, 89-bet.
8. Ledgerwood, J. (1998). *Microfinance Handbook: An Institutional and Financial Perspective*. World Bank Publications, 56-bet.
9. Robinson, M. S. (2001). *The Microfinance Revolution: Sustainable Finance for the Poor*. World Bank, 203-bet.
10. Hulme, D., & Mosley, P. (1996). *Finance Against Poverty*. Routledge, 112-bet.